

Projekti : Selvitys vajaakuntoisten työllistymisen mahdollisuuksista

**YHTEENVETO VATES-SÄÄTIÖN TEKEMISTÄ TAUSTASELVITYKSISTÄ
JA NIIDEN JOHTOPÄÄTÖKSISTÄ**

1. **Artikkeli : Siirtymät avoimille työmarkkinoille – tuottoa välityömarkkinainvestoinneille**, Jukka Lindberg,
artikkeli julkaistaan VATES-säätiön Kyvyt käyttöön lehdessä viikolla 24 / 011

Taustapaperit oheisena :

2. **Vertailuanalyysi Samhall, Ruotsi**
Jukka Lindberg, VATES-säätiö
3. **Vertailuanalyysi Rempjoy, Iso-Britannia**
Jukka Lindberg, VATES-säätiö
4. **Työllistämisyksiköt aikaansaavat kustannussäästöjä.**
Lähde Pasi Ylipaavalniemi, Honkalampi case, tiivistelmä oheisena

Kustannus-hyöty –analyysin tarkastelukohteina olivat Kaski Työvalmennusyksiköt Joensuu, Outokumpu, Kitee ja Ilomantsi kokonaisuutena ja Joensuu erikseen, sekä Työllistymispalvelukeskus –projekti. Näin ollen mukana eivät olleet kaikki Honkalampi-säätiön työvalmennusyksiköt (Rääkkylän työvalmennusyksikkö puuttui), eivätkä myöskään kaikki Honkalampi-säätiön työvalmennuksen projektit.

Työvalmennusyksiköiden kohdalla tarkasteluperiodi oli vuosi 2001 ja työllistymispalvelukeskus projektilla 4/2000-3/2002. Henkilöarviointi suoritettiin kaikkiaan 217 vajaakuntoisen työntekijän / asiakkaan kohdalla. Tulokset osoittavat tarkasteltujen työllistämisyksiköiden toiminnan ylläpidon olevan jo yksinomaan julkistalouden näkökulmasta kannattava valinta. Esimerkiksi tarkastellut neljä Kaski työvalmennusyksikköä saivat julkista rahoitusta vuonna 2001 vajaan 1,28 milj. euroa, josta palautui veroina ja sosiaalivakuutusmaksuina arviolta 55 prosenttia, eli 0,71 milj. euroa.

Näin julkinen nettokustannus vuoden 2001 toiminnan ylläpitämisestä oli 0,57 milj. euroa. Työvalmennusyksiköiden toiminnallaan aikaansaamien mm. sosiaaliturva-, sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusäästöjen määräksi vastaavalla periodilla arvioitiin 0,67 milj. euroa. Säästöt siis ylittivät kustannukset n. 100 000 eurolla. Suhteellisesti tarkastellen hyödyt (säästöt) ylittivät kustannukset 17 prosentilla – eli jokaista toimintaan allokoitua euroa kohti saavutettiin 1,17 euron hyödyt. (Kpl 5.2.4.)

Tuloksia tarkasteltaessa tulee muistaa tarkastelutaso, käytetyt oletukset, subjektiivisten näkemysten vaikutus, sekä huomioitujen hyöty- ja kustannustekijöiden joukko. Edellä esitetty tulos on koko julkisen sektorin tasolla, esimerkiksi kuntasektorin näkökulmasta tulos on erilainen. Laskennassa on käytetty runsaasti oletuksia, joiden oikeellisuuteen tulokset kiinteästi liittyvät. Oletukset on pyritty tekemään mieluiten toiminnan hyötyjä aliarvioiden. Lisäksi on suoritettu herkkyysanalyysiä muutamien keskeisten muuttujien kohdalla.

5. Työvalmentajan palvelulla lisää vaikuttavuutta työllistymisen tukipolkuihin

Tuetun työllistymisen työhönvalmennus takaa paremmat ja pysyvämmät tulokset kuin perinteiset työhönvalmennuksen tavat.

Lähde: Sari Pitkänen, Juha Kaakinen ja Pauliina Lampinen, Välike-, Välke ja Väkky-hankkeiden toimeenpanovaiheita koskeva väliraportti, s. 8 ja 10, syyskuu 2010, Sosiaalikehitys Oy ja VATES-säätiö

Lähteenä mainitussa arviointiraportissa analysoiduissa hankkeissa saadut kokemukset vahvistavat aiempia tutkimustuloksia työhönvalmentajapalvelun vaikuttavuudesta. Hyväksi havaittu toimintamalli on ollut palkkatuetun työn aikana tarjottu työhönvalmennus, jota on pystytty tarjoamaan samanaikaisesti useiden yhdistysten ja työpajojen asiakkaille. Hyviä kokemuksia on saatu myös projektissa kehitetystä oppilaitoksen toteuttamasta työhönvalmennuksesta. Koordinaatiopainotteisissa hankkeissa on toteutettu jossain määrin työnhakijoiden työllistämistä perinteisellä tavalla, jossa toimenpiteeseen ei ole yhdistetty työnhakijoiden osaamisen kehittämistä tai muuta tukea avoimille työmarkkinoille etenemiseen. Nämä toimenpiteet harvoin johtavat suoraan palkkatukijaksoille avoimille työmarkkinoille. Hyviä tuloksia on saatu erityisesti silloin, kun työllistämistoimenpiteeseen on yhdistetty koulutustoimenpiteitä tai yksilö- tai ryhmäohjauksen menetelmiä. Työhönvalmentajien ja eri nimikkeillä toimivien asiakkaan hyvin tuntevien ohjaajien merkitys on keskeinen siirtymävaiheiden onnistumiseksi. Työllistymisen todennäköisyys näyttää kasvavan erityisesti silloin, kun avoimilla työmarkkinoilla toteutettaviin palkkatukijaksoihin sisällytetään ammatillista koulutusta sekä yksilöllistä ohjausta, jonka tavoitteena on työsuhteen säilyminen palkkatukijakson päätyttyäkin. Toinen selkeästi hyviä tuloksia tuonut malli on edelleen sijoittaminen, jossa työllistämistoimenpide toteutuu osittain tavallisella työpaikalla.

Työhönvalmentajan palvelun tulokset ja merkitys

Lähde: Suvi Pikkusaari , VATES-säätiö

Tuetun työllistymisen työhönvalmennus takaa paremmat ja pysyvämmät tulokset kuin perinteiset työhönvalmennuksen tavat. (mm. Bond 2004 ja 2001; Moll, S., Huff, J. & Detwiler, L. 2003).

Työvalmentajapalvelun tilaaminen osittaisena aiheuttaa heikkoja tuloksia. (esim. Pirrtimaa & Saloviita 2007, Ollikainen 2007, Spelkavik & Evans 2007). Palvelun tavoitteen epämääräisyys tuottaa kirjavia palvelun kulkuja ja lopputulemia; asiakkuuden päättäminen työhön sijoittamisen vaiheessa tai palvelun määrääjän umpeutuessa tarkoittaa osin takaisinvirtausta työttömyyteen.

Tuetun työllistymisen työhönvalmennuksessa työvalmentaja pyrkii löytämään ratkaisuja työllistymiseen ja työssä pysymiseen, ei arvioimaan työllistymisen edellytyksiä tai työssä pysymisen todennäköisyyksiä; huomioi työllistyjän omat toiveet, tuentarpeet ja toimintapotentiaalin; tukee yksilöllisesti ja riittävästi, kokonaistilanteen huomioiden, kestävän kehityksen ja elinikäisen oppimisen lähtökohdista.

Tuetun työllistämisen yksikön kustannukset ovat normaalia työtoimintayksikköä alemmat.

Lähde: Pasi Ylipaavalniemi, Vajaakuntoisten tuettu työllistyminen Helsingissä - toiminnasta ja hyödyistä, Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Selvityksiä. 2004:4

Selvityksessä arvioitiin Helsingin kaupungin tuetun työllistymisen palvelun toiminnan julkistaloudellista kannattavuutta koko julkisen sektorin ja erikseen Helsingin kaupungin näkökulmasta suoritetun kustannus-hyöty –analyysin keinoin. Kustannus-hyöty –analyysi tarkoittaa tässä tuetun työllistymisen palvelun piirissä olleiden vajaakuntoisten vaihtoehtoisten elämäntilanteiden (tuetun työllistymisen palvelua ei olisikaan ollut olemassa) ja niistä aiheutuvien julkisten kustannusten arviointia ja vertailua tuetun työllistymisen palvelusta todella aiheutuneisiin kustannuksiin. Näin saadaan arvio toiminnan julkistaloudellisesta kannattavuudesta mikä ei tietenkään saa olla ainoa näkökulma tuetun työllistymisen kaltaisen palvelun oikeutusta arvioitaessa. Selvitys tehtiin VATES –säätiön vaihtoehtoiskustannus- tutkimuksessa kehitettyjä menetelmiä käyttäen. Tarkasteluperiodina oli vuosi 2002. Helsingin tuetun työllistymisen palvelun kahdeksalla toimipisteellä oli yhteensä 171 asiakasta, joista tuetusti työllistyneitä oli 78. Loput olivat tuetun työllistymisen valmisteluvaiheen toimenpiteissä, joista selvästi tärkein oli avotyötoiminta. Työvalmentajaa kohti tuetun työllistymisen prosessissa oli keskimäärin 16,3 asiakasta. Asiakkaista 44 prosenttia oli alle 36 -vuotiaita ja 81 prosentilla pääasiallinen heikon työmarkkina-aseman syy oli kehitysvamma. Selvityksessä tuetun työllistymisen prosessin julkinen kustannus oli yhteensä 449 000 euroa (2002), josta 97 % kohdistui Helsingin kaupungille lähinnä työvalmentajien palkkoina ja toimintakuluina. Vastaavana aikana yksiköiden toiminnan ansiosta realisoitui arviolta 0,6 miljoonan euron julkiset bruttomääräiset säästöt mm. sosiaaliturvan etuuksissa sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Yksiköiden ylläpito oli näin kannattavaa jo yksinomaan julkistaloudellisesta näkökulmasta. Arvioidut julkiset säästöt ylittivät kustannukset yli 150 000 eurolla (2002). Suhteellisesti tarkastellen säästöt ylittivät kustannukset 34 prosentilla – eli jokaista toimintaan allokoitua euroa kohti saavutettiin 1,34 euron säästöt. Nettomääräiseen – palautuvat verot ja sosiaalivakuutusmaksut huomioivaan – analyysiin siirryttäessä tulokset parantivat edelleen hyötykustannus –suhteen noustessa jo 3,62:een. Peräti 75% tuetun työllistymisen prosessin julkisesta bruttomääräisestä kustannuksesta palautui julkiselle sektorille veroina ja sosiaalivakuutusmaksuina.

6. Työpaikkojen ja työolosuhteiden mukauttaminen.

Lähde: Nina Nevala ym, Työn ja työolosuhteiden mukauttaminen avoimilla työmarkkinoilla toimivilla vammaisilla ja pitkäaikaissairaila, TTL, 2010.

Yhdenvertaisuuslain mukaan työn teettäjän on tarvittaessa ryhdyttävä kohtuullisiin toimiin vammaisen henkilön työhön pääsemiseksi, työssä selviämiseksi ja työuralla etenemiseksi. Sopeuttamisratkaisuihin on työnantajalla käytettävissä työolosuhteiden järjestelytuki, joka nykyisellään on kertakorvauksena 2500 euroa / 3500 euroa työllistyjää kohti tai 250 euroa * 12 kk / 350 euroa * 24 kk.

Nina Nevalan tekemässä tutkimuksessa työnantajien kustannukset tehdyistä mukautuksista olivat

< 1 000 euroa	34 % vastanneista
1 000 – 5 000 euroa	19 % vastanneista
> 5 000 euroa	4 %
Ei osaa sanoa	43 %.

Vastanneiden lukumäärä oli 88.

Jos työpaikalla oli tehty riittävästi mukautusratkaisuja:

- työntekijöillä oli vähemmän stressiä ja raskautta työstä
- he palautuivat kuormituksesta paremmin
- he työskentelivät harvemmin jaksamisensa ääri rajoilla
- he arvioivat työkykynsä paremmaksi

Johtopäätelmiä:

- Pienimpien mukautusten kustannustaso oli muutaman työpäivän palkka, joten takaisinmaksuaika on melkoisen lyhyt. Valtaosa tehdyistä työpaikkojen mukautuksen investoinneista on suuruusluokaltaan 1-2 kk palkkakustannuksia vastaavaa.
- Tehty investointi tulee takaisin maksetuksi parantuneena / säilyneenä työkykynä / työsuorituksena.
- Työpaikkojen ja työolojen mukautus vaikuttaa kustannustehokkaalta keinolta työssä selviämiseksi.

Kehittämiskysymys: Miten tämä keino saataisiin laajempaan käyttöön. Laajennuksen ulottuvuudet sovellusten lukumäärä ja myös tarvittaessa kustannuksiltaan vaativampien sovellusten käyttö.